

УДК 821.161.2 - 311.2.09

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-3-38>**Надія ТЕНДІТНА,***orcid.org/0000-0002-2001-5379*

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української мови та літератури

Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»

(Слов'янськ, Донецька область, Україна) *tenditna2017@ukr.net***Наталія ЛИСЕНКО,***orcid.org/0000-0003-2371-448X*

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української мови та літератури

Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»

(Слов'янськ, Донецька область, Україна) *1609natali@ukr.net*

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ФОТОКВЕСТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ МИХАЙЛА ПЕТРЕНКА У ЗЗСО ТА ЗВО

У статті описані особливості створення та розширення можливостей використання фотоквестів під час вивчення творчості поета-земляка Михайла Петренка.

Якщо ще вчора фотоквест був своєрідною грою, основним завданням якої було покрокове виконання завдань та їхня візуалізація, то сьогодні репродукційне відтворення відповідей дає чітке уявлення про ступінь засвоєння матеріалу учнями / студентами, полегшує сприйняття ними навчальної дисципліни, розвиває пізнавальні інтереси, вміння виділяти головне, орієнтуватися в основній та додатковій літературі. Бо фотоквест – це не тільки виключно робота з літературним текстом, але й покликання до географічних назв, історичних джерел, культурних епох, видатних діячів, творів мистецтва, творчої лабораторії письменника. Для студента-філолога фотоквести стануть підґрунтям до опанування методичних та літературознавчих джерел, основою для формування професійних компетентностей, візуальної грамотності й культури.

Учні / студенти, працюючи над фотоквестами, також наочно розуміють можливість різних інтерпретацій одного й того ж літературного твору, презентуючи результати своєї самостійної творчої діяльності на загальний огляд.

Фотоквести доречно проводити як на етапі завершення вивчення творчості певного митця чи твору, так і цілого літературного напрямку чи процесу відповідного століття.

Незмінною має залишатися і форма презентації виконаної роботи – фотоколаж. Тут можливі варіанти для креативних організаторів та виконавців (ментальна карта, інфоргафіка, кроссенс тощо). Адже це нагода розкрити й розвинути свою індивідуальність через бачення проблеми, вміння редагувати та компанувати матеріал, систематизувати та порівнювати його. Важливим є також вибір єдиного можливого варіанту відповіді з безлічі запропонованих аналогів, уникаючи стереотипності, повтору чи копіювання. Навіть списуючи відповіді, учень / студент змушений буде самостійно підбирати світлини для власного колажу, бо імовірність співпадінь однакових результатів практично дорівнює нулю.

Також під час самостійної підготовки учнями / студентами запитань до фотоквестів вчитель / викладач має змогу проаналізувати смаки та уподобання здобувачів, рівень підготовки та деталі, на які вони звертають увагу під час прочитання творів, ступінь зацікавленості постаттю митця.

Ключові слова: фотоквест, вибір, варіативність, доцільність, колаж.

Nadiya TENDITNA,*orcid.org/0000-0002-2001-5379*

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor;

Associate Professor at the Department of Ukrainian Language and Literature

Donbass State Pedagogical University

(Slovyansk, Donetsk region, Ukraine) *tenditna2017@ukr.net***Natalya LYSENKO,***orcid.org/0000-0003-2371-448X*

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor;

Associate Professor at the Department of Ukrainian Language and Literature

Donbass State Pedagogical University

(Slovyansk, Donetsk region, Ukraine) *1609natali@ukr.net*

THE METHOD OF STUDYING THE CREATIVITY OF MYKHAILO PETRENKO USING THE CANVA PLATFORM

The article describes the features of creating and expanding the possibilities of using photo quests during the study of the work of the poet-compatriot Mykhailo Petrenko. If yesterday the photo quest was a kind of game, the main task of

which was the step-by-step execution of tasks and their visualization, then today the reproduction of answers gives a clear idea of the degree of mastery of the material by pupils / students, facilitates their perception of the educational discipline, develops cognitive interests, the ability to highlight the main points, orientate in the main and additional literature. Because a photo quest is not only work with a literary text, but also a call to geographical names, historical sources, cultural eras, prominent figures, works of art, the writer's creative laboratory. For a philology student, photo quests will become the basis for mastering methodical and literary sources, the basis for the formation of professional competences, visual literacy and culture. Pupils / students, working on photo quests, also clearly understand the possibility of different interpretations of the same literary work, presenting the results of their independent creative activity for a general overview. It is appropriate to conduct photo quests both at the stage of completing the study of the work of a certain artist or work, and of an entire literary direction or process of the corresponding century. The form of presentation of the completed work should also remain unchanged - a photo collage. There are options for creative organizers and performers (mind map, infographics, crosssense, etc.). After all, this is an opportunity to reveal and develop one's individuality through the vision of a problem, the ability to edit and organize material, systematize and compare it. It is also important to choose the only possible answer option from the multitude of proposed analogues, avoiding stereotyping, repetition or copying. Even when writing down the answers, the pupil/student will be forced to independently select photos for his own collage, because the probability of matching the same results is practically zero. Also, during independent preparation of questions for photo quests by pupils / students, the teacher / teacher can analyze the tastes and preferences of the applicants, the level of preparation and details they pay attention to while reading the works, the degree of interest in the figure of the artist.

Key words: photo quest, choice, variability, expediency, collage.

Постановка проблеми. Про фотоквест на сьогодні сказано й написано чимало. Та від цього він не втрачає своєї актуальності та популярності й чим далі набирає більших обертів. Та, на жаль, і досі не сформована чітка методологія та всі можливості його використання у галузі філології.

Аналіз досліджень. Серед найбільш цікавих публікацій, які висвітлюють цю форму здобуття та перевірки знань, виокремимо статтю М. Гордій, у якій дослідниця подає приклади завдань для фотогри (Гордій, 2016: 64 – 65), дослідження М. Чистикової, яка показує переваги та можливості для розкриття творчого потенціалу учнів при формуванні навичок колективної роботи з фотоквестом як нової форми позакласної роботи (Чистикова, 2019: 276 – 279). А також роботу В. Щербатюк про репродукування та особливості використання на уроках літератури фотоквестів та колажів (Щербатюк, 2020: 62 – 65).

Мета статті. Автори мають на меті проілюструвати можливі варіанти та особливості використання фотоквестів на уроках із літератури рідного краю під час вивчення творчості Михайла Петренка.

Виклад основного матеріалу. Застосування різних прийомів візуалізації – нагальна потреба як ЗЗСО, так і ЗВО. Адже, на думку О. Кашинської, «різноманітні редактори комп'ютерної інтерактивної графіки та анімації, Flash-технології, технології створення презентацій та мультимедіа дозволяють посилити моделюючий аспект візуалізації та відкривають принципово нові перспективи для аналізу візуальної інформації за допомогою управління їх змістом, формою, розмірами та іншими параметрами для досягнення найбільшої наочності, підвищують рівень її розуміння і сприяють розвитку візуального мислення» (Кашинська, 2018: 21).

Але як не «передати куті меду»? Як зробити так, щоб наочність була не просто розвагою чи відпочинком, а повноцінним доповненням навчального матеріалу? Вичерпні відповіді на ці нагальні питання сьогодні пропонують фотоквести.

Створення колажів до завдань фотоквестів варто використовувати не тільки під час опрацювання біографії поета, але й творчості. Варто доцільно комбінувати їхню кількість. При цьому кількість запитань та балів, які можуть отримати учні / студенти за їхнє виконання, може варіюватися. Це залежить від кількості часу, яку вчитель / викладач відводить на роботу з фотоквестами, рівнем підготовки аудиторії, зацікавлення постаттю автора, про якого йдеться. Пропонуємо завдання для фотоквестів. За кожну правильну відповідь команди (чи одноосібне виконання) отримують 1 бал. Загальна кількість балів – 12.

Сфотографуйте:

1. Монету з датою народження поета.
2. Назву місяця, коли УкрПошта випустила конверт, присвячений Михайлу Петренку.
3. Музичний інструмент, назва якого зустрічається в одному з віршів поета.
4. Арабську цифру на позначення кількості пам'ятних монет, які Національний банк України ввів у обіг.
5. Птаха, зображеного на пам'ятному знакові на честь 150-ї річниці з дня смерті пісняря.
6. Фотографію космонавта, який першим у космосі заспівав пісню «Дивлюсь я на небо...».
7. Небесне тіло, назване на честь М. Петренка.
8. Портрет поета, якому помилково приписують авторство вірша «Дивлюсь я на небо...».
9. Цифру на позначення кількості перекладів, які ввійшли до книжки ««Дивлюся на небо та й думку гадаю» в перекладах мовами світу».
10. Назву річки на карті, поблизу якої стояла садиба Петренків.

11. Фото відомого клоуна, співзвучне з прізвищем режисерки, яка зняла фільм, присвячений Михайлу Петренку.

12. Ім'я засновника музею в Слов'янську, присвяченого поету-земляку.

Відповіді: 1. 1817 р.; 2. Листопад; 3. Бандура; 4. 35 000; 5. Сокіл; 6. Павло Попович; 7. Астероїд; 8. Т. Шевченко; 9. 24; 10. Бакай; 11. Олег Попов; 12. Валентина.

Фотоквести допомагають визначити рівень підготовленості здобувачів освіти, позбутися штучності, відшукати нові форми та деталі, уникаючи стандартизованих повторів (найчастіше це стосується завдань із вказівкою на автора твору; місце подій; дат; цифр, пов'язаних із певними ситуаціями; головних героїв; предметів; одягу; страв; тварин; рослин; посуду), мають місце каверзні питання та завдання із секретом.

Сфотографуйте:

1. Пору року, яку описує Михайло Петренко в одному зі своїх творів.

2. Час доби, який присвятив поет один зі своїх віршів.

3. Музичний інструмент, який мріє взяти до рук герой поезії М.Петренка.

4. Тварину, про яку йдеться у вірші «Гей, Іване, пора...».

5. Ім'я племінниці головної героїні з драматичної думи «Найда».

6. Назву річки, про яку йдеться у вірші «Недуг».

Відповіді: 1. Весна; 2. Вечір; 3. Бандура; 4. Кінь; 5. Галя; 6. Оскіл.

Вдало підібрані запитання-завдання для фотоквестів дозволяють розвинути увагу, спостережливість, за короткий проміжок часу перевірити знання текстів та подій, про які в них розповідається; особливості портретних описів героїв; місця та часу; географічного розташування.

Завдання для фотоквесту можуть бути різних типів: завдання складного рівня (в підказці подається дуже віддалений натяк на певний твір, персонажа чи предмет), середнього рівня, коли достатньо лише добре знати текст, конкретних персонажів та деякі деталі, та початкового рівня (елементарні знання із теми дослідження).

Сфотографуйте:

1. Частину тіла, яку найчастіше описує у віршах Михайло Петренко.

2. Колір очей, про який ідеться у вірші «Вечірній дзвін».

3. Ім'я героїні з поезії «Взяв би я бандуру...».

4. Герб країни, про яку згадується у вірші «Гей, Іване, пора...».

5. Птаха, якого поет згадує у вірші «Смута».

Відповіді: 1. Брови; 2. Карий; 3. Маруся; 4. Польща; 5. Соловей.

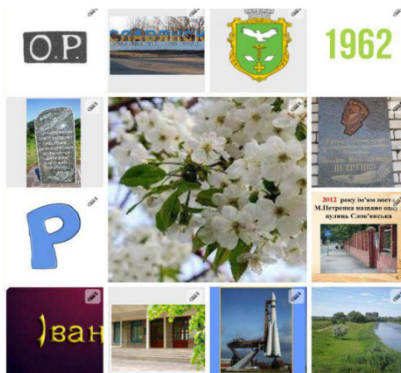
Дистанційна форма проведення фотоквесту передбачає широке залучення інформаційно-комунікаційних технологій (одержання завдань через мобільний додаток Viber, Telegram, через QR-коди – авт.). Також можна закодувати й самі завдання для квесту, використавши анаграми, пазли, анаграми, криптарифми, ребуси, хмаринки слів тощо.

Фотоквести під час вивчення творчості поета-земляка на уроках із літератури рідного краю доцільно проводити і під час екскурсії до міста, в якому він народився. Так учні зможуть скомпонувати матеріал, отриманий безпосередньо від відвідин пам'ятних місць, пов'язаних з ім'ям

Михайла Петренка та самостійним опрацювання додаткової літератури (за вказівкою вчителя / викладача – авт.) за темою. Пропонуємо варіант такого завдання.

Сфотографуйте:

1. Берег річки, про який неодноразово говориться у поезіях Михайла Петренка.
 2. Знак населеного пункту, де народився М. Петренко.
 3. Пам'ятний знак на честь 150-ї річниці з дня смерті пісняря.
 4. Вшанування нащадками пам'яті М. Петренка у м. Слов'янськ.
 5. Бібліотеку, яка носить ім'я поета-романтика.
 6. Назву навчального закладу в Слов'янську, в якому розміщено музей Михайла Петренка.
 7. Герб міста, на якому зображено Петренківського сокола.
 8. Ініціали автора імовірного портрета М. Петренка.
 9. Рік, коли пісня «Дивлюся на небо...» вперше пролунала в космосі.
 10. Літери на позначення імені одного з дослідників творчості М. Петренка, автора книги – «Йому жити у віках: Михайло Петренко».
 11. Літеру на позначення прізвища автора навчального посібника «Слов'янськ літературний: перша половина XIX – початок XXI століття».
 12. Назву космічного корабля, з якого вперше пролунала пісня «Дивлюся на небо».
- Відповіді: 1. Тор; 2. Слов'янськ; 3. Гранітний камінь із написом; 4. Вулиця Михайла Петренка; 5. Центральна бібліотека ім. М. Петренка; 6. Слов'янський педагогічний лицей; 7. Герб м. Слов'янська; 8. О. Р. (Олександр Рогов); 9. 1962 р.; 10. І В А Н; 11. Р; 12. «Восток-4».

В основу фотоквестів можуть бути покладені й тестові завдання, коли потрібно знайти не тільки правильну відповідь, а й відповідне зображення до неї. Таким чином, робота дещо ускладнюється, а тому час відведений на його виконання відповідно зростає. Наведемо приклад.

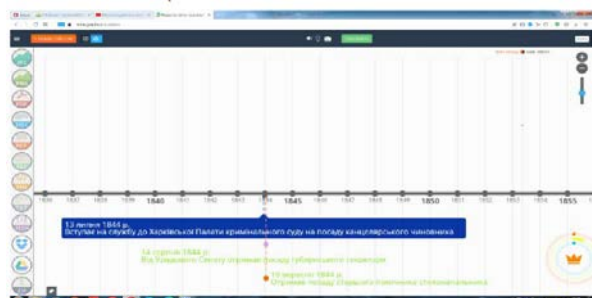
Тестові завдання

1. Хто обробив пісню Людмили Александрової «Дивлюсь я на небо...» для голосу та фортепіано:
А. М. Гозенпуд Б. К. Бюхнер
В. В. Заремба Г. О. Герета
 2. Назвіть автора перекладу пісні грузинською мовою:
А. Церетелі Б. Ш. Руставелі
В. О. Чиладзе Г. Р. Чілачава
 3. Назвіть автора перекладу пісні на іврит:
А. Шлойме Ройтман Б. Пауль Целан
В. А. Паперний Г. Давид Фогель
 4. Назвіть автора перекладу пісні грецькою:
А. О. Терещенко Б. Т. Стефанідес
В. М. Полідурі Г. Р. Фереос
 5. Назвіть автора перекладу пісні болгарською мовою:
А. А. Косев Б. Д. Христов
В. Ч. Стоян Г. А. Разцветников
- Відповіді: 1. В; 2. Г; 3. В; 4. В; 5. Б.

Під час вивчення творчості поета-земляка Михайла Петренка перед учнями / студентами постає завдання за короткий проміжок часу запам'ятати певну кількість подій, пов'язаних із його біографією та літературною діяльністю. Щоб усвідомлено опанувати матеріал та уникнути процесу зубріння, варто скористатися хронолайнерами, на основі яких створити фотоквести.

За допомогою ресурсу Histography можна автоматично графічно відобразити послідовність років життя поета, певних дат та подій, пов'язаних із ним тощо. Таким чином фотоквест буде складатися виключно з дат.

Головне завдання, яке потрібно виконати: знайти необхідну дату (число) й відобразити її.

Сфотографуйте:

1. Рік, коли народився Михайло Петренко (1817).
2. Цифру на позначення повних років життя поета (45).
3. Рік, коли помер М. Петренко (1862).
4. Число і місяць, коли отримав посаду прокурора в Лебедині (6 липня).
5. Число і місяць, коли отримав отримав нагороду другого ступеня «В пам'ять війни 1853 – 1856 рр.» (26 серпня).
6. Загальне число, складене з року, коли вийшло останнє прижиттєве видання віршів та короткої біографічної довідки М. Петренка у збірнику «Южный русский изборник» (21).

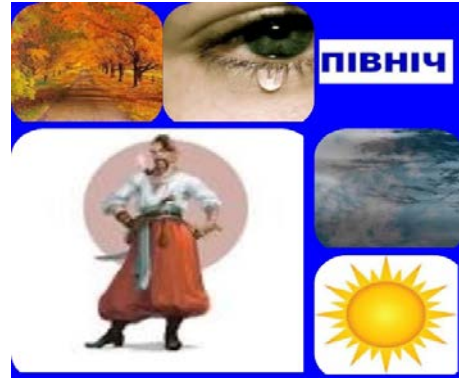

Пропонуємо варіант фотоквестів із завданнями навпаки: відгадати й вибрати зі вказаних слів (малюнків) лише ті, які є наявними, наприклад, у вірші «Чого ти, козаче, чого ти, бурлаче...». Щоб полегшити виконання роботи, вказуємо і кількість слів, які потрібно відшукати.

Так, із вказаних у даній поезії дванадцяти слів (сонце, вітер, весна, осінь, козак, кров, мука, небо, північ, сльоза, серденько, щастя – авт.) знайдіть і сфотографуйте шість, які в ній зустрічаються (козак, вітер, осінь, сльоза, північ, сонце – авт.) та оформіть їх у вигляді колажу.

Виконуючи подібні завдання, варто говорити з учнями / студентами і про доцільність та обґрунтовану варіативність використання світлин та малюнків у фотоквестах. Так, шукаючи відповідь на завдання: сфотографувати тварину, про яку йдеться у вірші «Гей, Іване, пора...», вони мають право продемонструвати коня намальованого влас-

норуч, сфотографованого, репродукцію з картини, зображеного схематично, з шаблону для розмальовки, аплікації, вишивки, гончарного виробу, дитячої іграшки, фотопшпалер, марки, логотипу бренду машини, пряника, брелку, прикраси, календаря, посуду, дошки для нарізання, одягу тощо.

Він може бути різної породи, масті, розміру, а також і матеріалу, з якого він зроблений (глина, папір, матерія, залізо, скло, дерево, солоне борошно, пластилін, бісер – авт.). Кінь може бути зображеним і на фоні різних пір року чи ландшафту. Таким чином маємо безліч можливих варіантів.

Але важливо вибрати єдино можливий, який слугує відповіддю, враховуючи час написання твору, відображених у ньому подій та можливим уподобанням автора.

Висновки. Отже, як бачимо, фотоквест – це не одноманітна, надокучлива робота. Чим уважніше учні / студенти опанували навчальним матеріалом, тим більше можливостей та варіантів для його створення. бо цікаві питання та завдання можуть стосуватися найменших дрібниць.

За час систематичного виконання фотоквестів здобувачі навчаються логічно поєднувати свої роздуми та життєвий досвід, спостережливості та увагу, фантазію та порівняння, аналіз та синтез, розкрити свою креативність та індивідуальність.

Такий вид роботи значно підвищує інтерес учнів / студентів до вивчення творчості поета, пісня на слова якого не втрачає популярності і в наш час; дозволяє активізувати спостережливості, увагу та уяву; проявляти творчі здібності; легше запам'ятовувати матеріал, продумуючи та візуалізуючи свої відповіді. Також фотоквести зручно використовувати як для очної, так і для дистанційної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гордій М. В. Літературний фотоквест. *Зарубіжна література в школах України*. 2016. № 11. С.64–65. URL: <https://zl.kiev.ua/fotokvesty-dlya-uchniv-5-11-klasiv/?fbclid=IwAR0yCXLmBm-lDRQp3uKtcI2sOd529SrW7b9cxzNZUXeTw3bsuFu8P-4cU>.
2. Кашинська О. Є. Способи візуалізації навчальної інформації під час викладання фахової дисципліни «Організація готельного господарства». *II International Scientific and Practical Conference «Science of the XXI Century»*.

Problems and Prospects of Researches. Warsaw, Poland : RS Global Sp. z O.O., Scientific Educational Center, January 2018. 1 (8), Vol. 5. С. 21 – 24. URL : <http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3670/1/Kashynska%20O.%20Sposoby%20%20vizualizatsii.pdf>.

3. Методика навчання української та зарубіжної літератур : інструменти візуалізації навчального матеріалу майбутнього вчителя-словесника : навч.-метод. посіб. для забезпечення спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література) / автори-укл. Н. М. Тендітна, В.С. Щербатюк. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2021. 171 с.

4. Чистикова М. І. Фотоквест як засіб візуалізації навчального матеріалу на уроках літератури. *Українська література в загальноєвропейському контексті*: зб. наук. праць. Вип. 2. Мелітополь, 2019. С. 276 – 279. URL : <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/3123/>.

5. Щербатюк В. С. Колаж і фотоквест: репродукування та особливості використання на уроках літератури. *Перспективні напрями сучасної науки та освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Слов'янськ, 19 – 20 травня 2020 року* / відп. ред. О. Хвашевська. Слов'янськ : Видавництво «Папірус», 2020. С. 62 – 65.

REFERENCES

1. Hordii M. V. Literaturnyi fotokvest. [Literary photo quest]. *Zarubizhna literatura v shkolakh Ukrainy*. 2016. № 11. S. 64 – 65. URL: <https://zl.kiev.ua/fotokvesty-dlya-uchniv-5-11-klasiv/?fbclid=IwAR0yCXLmbBm-ldRQp3uKtcI2sOd529SrW7b9cxzNZUXeTw3bsuFu8P-4cU>. [In Ukrainian].

2. Kashynska O. Ye. Sposoby vizualizatsii navchalnoi informatsii pid chas vykladannia fakhovoi dystsypliny «Orhanizatsiia hotelnoho hospodarstva». [Ways of visualizing educational information during the teaching of the professional discipline "Organization of the hotel industry"]. II International Scientific and Practical Conference «Science of the XXI Century: Problems and Prospects of Researches». Warsaw, Poland : RS Global Sp. z O.O., Scientific Educational Center, January 2018. 1 (8), Vol. 5. S. 21 – 24. URL: <http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3670/1/Kashynska%20O.%20Sposoby%20%20vizualizatsii.pdf>. [In Ukrainian].

3. Metodyka navchannia ukrainskoi ta zarubizhnoi literatur : instrumenty vizualizatsii navchalnoho materialu maibutnoho vchytelia-slovesnyka : navch.-metod. posib. dlia zabezpechennia spetsialnosti 014 Serednia osvita (Ukrainska mova i literatura). [Methods of teaching Ukrainian and foreign literature: tools for visualizing the educational material of the future lexicographer] / avtory-ukl. N. M. Tenditna, V.S. Shcherbatiuk. Sloviansk: Vyd-vo B. I. Matorina, 2021. 171 s. [In Ukrainian].

4. Chystykova M. I. Fotokvest yak zasib vizualizatsii navchalnoho materialu na urokakh literatury. [Photo quest as a means of visualizing educational material in literature classes]. *Ukrainska literatura v zahalnoevropeiskomu konteksti*: zb. nauk. prats. Vyp. 2. Melitopol, 2019. S. 276 – 279. URL: <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/3123/>. [In Ukrainian].

5. Shcherbatiuk V. S. Kolazh i fotokvest: reprodukovannia ta osoblyvosti vykorystannia na urokakh literatury. [Collage and photo quest: reproduction and features of use in literature lessons]. *Perspektyvni napriamy suchasnoi nauky ta osvity : materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii m. Sloviansk, 19 – 20 travnia 2020 roku* / vidp. red. O. Khvashchevska. Sloviansk : Vydavnytstvo «Papirus», 2020. S. 62 – 65. [In Ukrainian].